

УДК 528.9:796.5

Полякова Н. О.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

НАВЧАЛЬНА ТУРИСТИЧНА ТОПОГРАФО-КРАЄЗНАВЧА ПРАКТИКА ЯК КАРТОГРАФІЧНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ТУРИСТІВ

Розглянута картографічна складова підготовки менеджерів туризму, зокрема, навчальна туристична топограф-краєзнавча практика, що завершує курс «Топографія з основами геодезії та туристичного орієнтування» в навчальних планах кафедри країнознавства та туризму географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка як позитивний досвід формування у студентів належних практичних навичок роботи. Наприклад, навички роботи з GPS-приймачами, що застосовуються для орієнтування, визначення висот, географічних та інших координат, прокладання туристичних маршрутів та інших задач; використання способів та правил застосування планів ділянки місцевості у вирішенні наукових та практичних задачах.

Ключові слова: туризм, фахівці туристи, навчальна практика, топографія, картографія, GPS-орієнтування, університетська освіта.

Вступ. На кафедрі країнознавства та туризму географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка підготовка майбутніх фахівців туристів здійснюється на базі класичної університетської освіти. Передбачено значний блок географічних дисциплін та дисциплін географічної картографії. Останні забезпечуються кафедрою геодезії та картографії. Навчальна топографо-краєзнавча практика дозволяє студентам набути належні практичні навички професійного використання картографічної інформації в процесі туристичної діяльності.

Постановка проблеми. Туризм є синтетичною сферою діяльності, яка обіймає найрізноманітніші напрями, виконуючи, соціальну, економічну, просвітницько-виховну, суспільні функції в державі. Таке різнобічне функціональне призначення потребує не менш різноманітної підготовки фахівців, які працюють в сфері туризму [2].

З метою підвищення конкурентоздатності майбутніх фахівців з туризму в навчальних планах і програмах підготовки фахівців з туризму у Київському національному імені Тараса Шевченка передбачений значний блок географічних дисциплін, які мають поглиблювати знання студентів із дисциплін фахової підготовки та надавати нові знання та навички. До таких дисциплін належать дисципліни картографічного циклу, які формують знання з принципів вилучення, обробки та трансформації картографічної інформації, причому основна увага приділяється дослідженням за картами. Отримання таких знань та навичок дозволяє застосовувати їх в процесі туристичної діяльності.

Мета статті – ознайомлення зі станом картографічної підготовки майбутніх фахівців туристів кафедри країнознавства та туризму географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Виклад основного матеріалу. Підготовка фахівців сфери туризму на географічному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка здійснюється з середини 70-х років ХХ ст., коли, у відповідності до Постанови ЦК КПРС, СМ СРСР та ВЦРПС 1969 р. «О мерах по дальнейшему развитию туризма и экскурсий в стране» в Україні була створена Республіканська рада з туризму і екскурсій, яка звернулася до керівництва університету з пропозицією про підготовку кадрів для туризму та екскурсійної справи. Так на географічному факультеті

була відкрита спеціалізація з рекреаційної географії та туризму на кафедрі фізичної географії та охорони природи, яку на той час очолював проф. П.Г. Щищенко, і розпочалась підготовка географів для практичної діяльності в туризмі за спеціалізацією «методист-організатор туристсько-екскурсійної справи». Тоді ж були створені перші програми (наприклад, з рекреаційної географії, районного планування рекреаційних територій тощо) та навчальний план, і у 1976 р. здійснено перший випуск за даною спеціалізацією з розподілом до обласних рад з туризму та екскурсій Івано-Франківської, Закарпатської, Львівської областей.

Зростання попиту на даний фах і відповідне зростання наборів студентів, а також суспільні зміни, які відбувалися в країні наприкінці 80-х років минулого сторіччя призвели до необхідності створення окремої спеціалізованої кафедри, і у 1990 р. було створено кафедру країнознавства та туризму, яка стала першою в Україні спеціалізованою кафедрою з підготовки менеджерів туризму. Підготовка фахівців для сфери туризму здійснювалась на базі географічної освіти, але передбачала різнобічність туристичної діяльності, тому значна увага приділялась викладанню економічних, правових, гуманітарних дисциплін [2].

Впровадження Болонської системи передбачає певну стандартизацію освіти, підготовки відповідних навчальних планів, відповідно до яких картографічний цикл дисциплін винесений у вибірковий облік і включає чотири дисципліни за вибором вищого навчального закладу та студента (табл. 1).

Як видно з даної таблиці, картографічна підготовка менеджерів туризму становить 16 кредитів (582 год.) і проводиться з I до IV курсу включно. Вона включає топо-геодезичну, загальнокартографічну, спеціально-картографічну підготовку та застосування ГІС технологій в туризмі. Теоретичний матеріал, наданий на лекціях, закріплюється на лабораторних заняттях, а навички відпрацьовуються під час туристичної топографо-краєзнавча практики.

Навчальна туристична топографо-краєзнавча практика завершує курс „Топографія з основами геодезії та туристичного орієнтування» і проводиться після вивчення теоретичної частини програми в кінці навчального року влітку. Вона розрахована на 60 години. Основне завдання практики полягає у закріпленні студентами знань, отриманих під час аудиторних занять і набутті

Картографічний цикл дисциплін з підготовки фахівців для сфери туризму*

Назва дисципліни	Курс (семестр), форма контролю	К-ть кредитів (ECTS)	Загальна кількість годин (з самостійною роботою)	Розподіл годин: лекційні/лабораторні
Топографія з основами геодезії та туристичного орієнтування	I (2), іспит	3	90	14/28
Навчальна туристична топографо- краєзнавча практика	I (2), іспит	1	60	60
Картографія та картографічні методи в туризмі	III (1,2) залік, іспит	4	144	34/42
ГІС та картографічне модельовання в туризмі	IV (1) залік	4	144	17/34
Картографія и картографический метод в туризме (для іноземців, російськомовних)	III (1,2) залік, іспит	4	144	17/33

*спеціальність туризмознавство, спеціалізація міжнародний туризм

навичок роботи з приладами орієнтування у реальних умовах місцевості.

Програму та зміст навчальної практики спрямовано на:

- формування у студентів розуміння методики проведення польових вимірювань довжин ліній, визначення азимутів магнітних;

- розвиток навичок окомірних вимірювань, необхідних для створення планів місцевості та безпосередньо оформлення плану ділянки місцевості;

- вміння орієнтуватись на місцевості за допомогою карти, компасу, GPS-приймача [3,10].

Безпосередньо у полі (на місцевості) студенти вивчають особливості та закономірності розміщення об'єктів реальної дійсності, визначають їх якісні та кількісні характеристики, зв'язки між ними з метою зображення їх на папері за допомогою умовних позначень.

Для проходження практики керівник об'єднує студентів у бригади і вони обирають собі бригадира. Кожен член бригади послідовно виконує всі види польових та камеральних робіт і бере участь у написанні загального звіту. Завершує практику укладання великомасштабного плану ділянки місцевості (масштабу 1:500 або 1:1 000).

Мета навчальної практики – сформування у студентів належних практичних навичок роботи з GPS-приймачами, що застосовуються для орієнтування, визначення висот, географічних та інших координат на місцевості, прокладання туристичних маршрутів та інших задач; способів та правил застосування планів ділянки місцевості у вирішенні наукових та практичних задачах.

Основні завдання навчальної практики:

- вироблення навичок роботи з приладами та приладдям, що застосовується для створення планів ділянки місцевості;

- сформування вміння визначення свого місцеположення на місцевості та подальшого маршруту просування за допомогою GPS-приймача (електронної карти та компасу) [3, 10].

Об'єкт навчальної практики – фізична поверхня Землі з усіма об'єктами природного та антропогенного походження, що формують зовнішній вигляд кожної ділянки цієї поверхні (місцевості) [4, 7].

Предмет – туристичне топографо-краєзнавче вивчення

земної поверхні за допомогою окомірного знімання як комплексу вимірювальних, обчислювальних, графічних та інших видів робіт, а також робіт з орієнтування на місцевості.

Вимоги до знань та вмінь. Топографія розвивається в тісному зв'язку з картографією, геодезією, фізикою, математикою, науками про природу та суспільство, географією, геологією, ґрунтознавством. Для засвоєння програми навчальної практики та набуття вмінь та навичок робіт з виконання знімачів та створення топографічних планів, з орієнтування на місцевості студенти повинні володіти базовими знаннями з топографії, географії, математики, фізики [4-6].

Роботи по створенню плану ділянки місцевості включають: рекогносцировку; вимірювання довжин ліній; визначення магнітних азимутів; окомірне та бусольне знімання; оформлення матеріалів польових вимірювань (планшету та звіту); роботи по орієнтуванню на місцевості за допомогою карти, компасу та GPS-приймача.

Опис району практики. Навчальна туристична топографо-краєзнавча практика проходить влітку в парковій зоні Голосіївського району міста Києва. Більша частина території району зелена зона. Голосіївський ліс об'єднує Феофанію та парк імені Рильського – це близько 150 га лісу та власне ліс – 780 га. Також близько 130 га складає Національний музей народної архітектури та побуту України, відомий як один з найбільших музеїв Європи просто неба. Навпроти географічного факультету знаходиться Національний комплекс «Експоцентр України» загальною площею 280 га, більшість якої це садова та лісопаркова зони, ставки та озера.

Голосіївський район – один з найбільших за територією районів Києва. Він бере початок у центрі міста – від Хрещатика і простягається аж до його південно-східних околиць. Район утворено у жовтні 2001 року в результаті адміністративно-територіальної реформи на базі Московського району (створений у 1921 році).

Територія – 15 635,56 тис. га, що складає 18.9% від загальної площі м. Києва. З них: 5711,3 тис. га – ліси та зелені насадження; 3964,8 тис. га – забудовані землі. Населення – 219,1 тис. мешканців. Автомобільних доріг – 247,8 км (довжина вулиць).

Район складається з наступних історичних місцевостей:

Паньківщина, Передславине, Ямки, Саперна слобідка, Байкова гора, Забайків'я, Деміївка, Ширма, Цимбалів яр, Добрий шлях, Голосієво, Теремки, Феофанія, Лиса гора, Багринова гора, Мишоловка, Самбурки, Китаєво, Пирогів, Церковщина, Нижня Теличка, Корчувате, Віта, Острів Водників.

В районі існують Голосіївські вулиця, площа, провулок, ліс, станція метрополітену та пустинь (монастир). Відкритий льодовий стадіон, єдині у Києві іподром та дельфінарій, Головна астрономічна обсерваторія НАН України, парковий комплекс «Лиса гора» (окрім вище згаданих парків).

Музеї відомих діячів української культури: Максима Рильського, Лесі Українки, Миколи Лисенка, Панаса Саксаганського, Михайла Старицького, Марії Заньковецької.

Бібліотеки: Національна бібліотека ім. Вернадського, державна науково-технічна бібліотека України, національна бібліотека України для юнацтва, ім. Петра Панча, ім. Миколи Некрасова, ім. Василя Симоненка та ін.

Релігійні об'єкти району налічують більше 20 культових споруд різних конфесій, у тому числі такі святині, як Свято-Троїцький, Свято-Пантелеймонівський та Свято-Покрівський монастирі, Вознесенська церква, церква Єфросинії Полоцької та ін. [8].

Орієнтування на місцевості за допомогою GPS-приймача на туристичних маршрутах студенти проходять у Національному природничому парку «Голосіївський». Територія парку знаходиться в південній частині м. Києва, на захід від Дніпра на крайній півночі лісостепової фізико-географічної зони.

У складі рослинного покриву парку виявлено чимало рідкісних видів, які охороняються на різних рівнях – міжнародному, державному та регіональному. Більше половини рослинності парку складають соснові ліси. На другому місці за площею – дубові ліси, далі йдуть – чорновільхові, грабові, ясеневі, чорнотополеві, березові, липові, вербові. Майже по всьому лісу трапляються дерева віком понад 200 років, а інколи – більше 300 років.

В Голосіївському парку створено туристичні маршрути та екологічні стежки. Маршрут еколога-пізнавальної стежки «Теремківський ліс» проходить в межах урочища Теремки, де розміщується експериментальна база Інституту зоології ім. І.І.Шмальгаузена НАНУ. Загальна довжина маршруту становить приблизно 3500 м, який розроблено у вигляді петлі, де визначено 9

оглядових точок.

Еколого-пізнавальна стежка «Голосіївські схили біля Дідорівських ставків» має два маршрути. Перші вісім оглядових точок є спільними для обох маршрутів. Далі маршрути розходяться. Усього в обох маршрутах вісім оглядових точок. За довжиною стежка однакова з попередньою [9].

Основні етапи роботи навчальної туристичної топографо-краєзнавчої практики включають:

- підготовчі роботи, рекогносцирування району проведення навчальної практики;
- вимірювання довжин ліній;
- орієнтування за картою на місцевості;
- окомірне знімання місцевості;
- бусольне знімання та визначення магнітних азимутів;
- орієнтування на місцевості за допомогою GPS-приймача на туристичних маршрутах.

Підготовчі роботи. Рекогносцирування району проведення навчальної практики.

Рекогносцирування – обов’язковий початковий етап робіт при проведенні зйомок ділянок місцевості, призначений для вибору місця розташування точок знімальної мережі безпосередньо на місцевості. Рекогносцирування складається з початкового огляду, проектування мережі, закріплення відповідних точок.

Вимірювання довжин ліній

Довжину лінії можна визначити різними способами залежно від приладів, умов місцевості та потрібної точності вимірювання. На практиці студенти вимірюють лінії рулеткою. У даному випадку точність вимірів залежить від якісних характеристик поверхні.

Орієнтування за картою на місцевості

Орієнтування за картою на місцевості полягає у визначенні свого місцезнаходження і напрямку подальшого переміщення. Орієнтування передбачає знання умовних позначень для зображення об’єктів місцевості і рельєфу на карті, вміння розпізнавати на місцевості об’єкти і елементи рельєфу, що містить карта, та вміння її орієнтувати.

Орієнтувати карту – значить надати їй такого горизонтального положення, при якому лінії на місцевості будуть паралельні відповідним до них лініям на карті. Найпростіші способи орієнтування – окомірне або за допомогою компаса.

Окомірне знімання місцевості

Цей вид знімання використовують з метою швидкого отримання плану ділянки місцевості, необхідного для географічного обстеження або укладання проекту будь-яких робіт, пов'язаних з урахуванням віддалей та особливостей природних умов. Однією з переваг окомірного знімання є швидкість і нескладність виконання, її можна виконувати після простого нетривалого пояснення.

Бусольне знімання та визначення магнітних азимутів

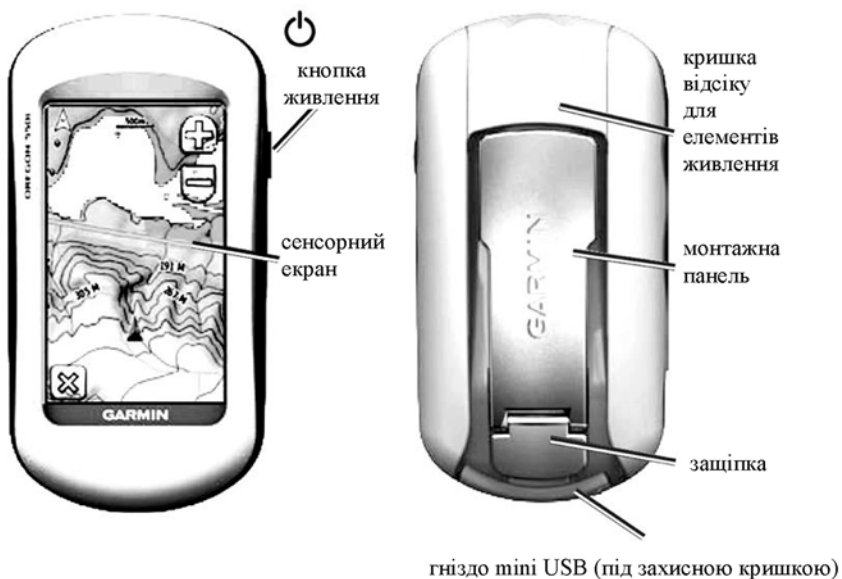
Бусольне знімання – це знімання, в якому кутомірним приладом є бусоль. Знімання називають напівінструментальним, оскільки під час його проведення використовують тільки ручні бусолі та землемірні стрічки (рулетки). За результатами бусольного знімання складають план місцевості без зображення рельєфу. Цей вид знімань застосовують у географічних дослідженнях для одержання планів малонаселених та лісових територій.

Магнітні азимуты й довжини ліній полігона вимірюють у прямому і зворотному напрямках. Одночасно з вимірюванням ліній та азимутів з точок і ліній полігона проводять знімання місцевих предметів. Під час роботи на аркуші креслярського паперу ведуть абрис, де схематично зображують місцеві предмети і підписують виміряні відстані до них та магнітні азимуты.

Орієнтування на місцевості за допомогою GPS-приймача на туристичних маршрутах.

GPS-приймач (рис. 1) – радіоприймальний пристрій для визначення географічних координат поточного місцеположення антени приймача, на основі даних про часові затримки отримання радіосигналів, що випромінюють супутники групи NAVSTAR (США). Сучасна середня максимальна точність вимірювання різними за класифікацією GPS-приймачами, моделями та методами складає до 3 метрів. GPS-приймачи різні за класифікацією, точністю мають різне застосування. Всі професійні прилади, що мають точність визначення місцезнаходження до міліметрів використовують, переважно, у військових цілях, для авіації та геодезії. Прилади з точністю – 1-5 метрів використовують, зокрема, як портативні туристичні серед яких поширені GPS-приймачи GARMIN.

У студентській туристичній топографо-краєзнавчій практиці для орієнтування на місцевості застосовують GPS-приймачи GARMIN серії OREGON модель 450.

Рис. 1. GPS-приймач GARMIN OREGON 450

Основні етапи роботи з орієнтування на місцевості за допомогою GPS-приймача на туристичних маршрутах.

Створення маршрутних точок. Маршрутними точками називаються місцезнаходження або місцеві орієнтири, дані про які записуються та зберігаються у пам'яті GPS-приймача. У якості маршрутної точки можна, наприклад, відмітити поточне місцеположення.

Навігація до пункту призначення. Щоб виконати навігацію до пункту призначення за допомогою GPS-приймача можна використовувати меню <Куди?> або обрати точку на карті.

Пошук пункту призначення за назвою виконують обираючи в меню об'єкти.

Навігація до точки на карті виконують застосовуючи компас для навігації до пункту призначення.

Навігація до пункту призначення поряд з маршрутною точкою або точкою нещодавно знайденою на місцевості виконується вказавши на карті пункт призначення та застосовуючи компас для навігації до пункту призначення (курс до цілі позначиться кольоровою лінією). Можна скористатися *зупинками навігації*, тобто тимчасово зупинити навігацію.

Робота з картою. Переважно включає позначення на карті маркером поточне місцеположення, масштабування, пересування по карті у потрібному напрямку.

Перегляд докладних відомостей про точку на карті. Торкаються місцеположення точки по карті, що цікавить. Для відображення додаткових відомостей торкаються кнопки інформації у верхній частині екрану.

Збереження маршрутної точки на сторінці карти. На сторінці карти торкаються точки, яку потрібно зберегти, потім натискають кнопку інформації у верхній частині екрану та зберігають маршрутну точку натискуючи відповідну кнопку.

Використання компасу. На сторінці компасу відображається компас та покажчик пеленгу (магнітного азимута), які дозволяють знайти напрямок до пункту призначення. На сторінці відображаються також різні навігаційні данні, наприклад поточна швидкість, відстань до наступної точки на маршруті та розрахунковий час прибуття. Якщо стояти або йти пішки електронний компас діє аналогічно магнітному компасу, але при швидкому пересуванні, наприклад, автівкою, компас використовує сигнали GPS для визначення руху.

Калібрування компасу. Калібрування компасу потребується після проходження значних відстаней, змін температури більше 11°C або заміни елементів живлення. Калібрування електронного компасу виконують слідуючи вказівкам на екрані.

Покажчики пеленгу та курсу. Покажчик пеленгу вказує напрямок до пункту призначення (незалежно від напрямку руху), а покажчик курсу вказує напрямок руху відносно курсу, що веде до пункту призначення, тобто відхилення (вправо або вліво) від курсу.

Створення маршрутів. На пристрої можна створити маршрути, переглядами їх, видаляти, виконати навігацію за ними та зберігати до 50 маршрутів.

Керування треками. Трек являє собою запис шляху проходження. Треки, що архівовані або завантажені відображаються у вигляді переліку на сторінці менеджера треків. Треки відображаються на карті з можливістю перегляду профілю висот та навігації по треку.

Використання тривимірного вигляду. GPS-приймач GARMIN OREGON модель 450 підтримує відображення тривимірного

вигляду карти.

Профіль висот. В GPS-приймачі GARMIN OREGON 450 реєструються висоти над рівнем моря та зміни атмосферного тиску. При перегляді профіль висот можна масштабувати. Для відображення даних висоти над рівнем моря торкаються точки на профілі і відобразиться час, дата та значення висоти для зазначеної точки.

Безпроводний обмін даними. У пристроях OREGON підтримується безпроводний обмін маршрутними точками, маршрутами, треками, схованками з іншими безпроводними пристроями GARMIN для зручності туризму [3,10].

Геокешинг. Геокешинг являє собою гру зі створення географічних тайників, суть якої полягає в тому, що організатори гри (керівники практики) створюють схованку, у вигляді завдання надають координати схованок студентам, які за цими координатами намагаються знайти схованку, щоб добути скарб.

На перший погляд здається, що знайти схованку за допомогою GPS-приймача просто. Однак точність, з якою GPS-приймач визначає позицію – від декількох метрів до декількох десятків метрів, це дозволяє тільки «окреслити» невеликий район місцезнаходження схованки. Для точнішого пошуку слід користуватися підказками географічного опису місцевості, які також надаються в завданні.

Зрозуміло, що скарби досить умовні (картографічна продукція), а їх пошук це перш за все неповторна подорож та екскурсії мальовничими місцями Голосіївського парку та цікава форма навчання, що стимулює студентів із захопленням виконувати завдання з орієнтування на місцевості за допомогою GPS-приймача на туристичних маршрутах.

Висновки. Перспективи дослідження. Картографічна підготовка майбутніх фахівців туристів формує знання з принципів побудови та використання карт, навички із застосування картографічного методу та сучасних геоінформаційних технологій в спеціальних дослідженнях з туризму та в практичній діяльності менеджера. Сучасна картографія, – це захоплююча пізнавальна наука, що досліджує за допомогою карт просторове розміщення явищ природи і суспільства, їх зв'язок, динаміку; наука здатна проникати в механізми функціонування процесів у часі та просторі, передбачати їх подальший розвиток [1].

Застосування картографічного методу в дослідженнях фахівців туристів дозволяє впорядкувати інформацію, синтезувати її, вийти на новий рівень широкого спектру формування розвитку продукту туристичного ринку, наприклад, рекламного матеріалу чи каталогів при розробці пакета екскурсійних матеріалів тощо.

Досвід проведення навчальної туристичної топографо-краєзнавчої практики переконує, що поряд з отриманням аудиторних (теоретичних та практичних) знань та вмінь зазначена практика розвиває у студентів успішне сприйняття щодо орієнтування та складання туристичних маршрутів, використання карт на місцевості.

Рецензент – доктор географічних наук, професор Л. М. Даценко

Література:

1. Берлянд А. М. Образ пространства: карта и информация [Текст] / А. М. Берлянд. – М. : Мысль, 1986. – 240 с.
2. Любіцева О. О. Роль картографії у підготовці фахівців з туризму [Текст] / О. О. Любіцева // Картографія та вища школа. – 2009. – Вип. 15. – С. 141-143.
3. Полякова Н. О. Навчальна туристична топографо-ресурсна практика [Текст] / Н. О. Полякова // Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності туризм Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – К. : Фітосоціоцентр, 2013. – 48 с.
4. Топографія с основами геодезії: Підручн. для студ. геогр. спец. ун-тів [Текст] / [Божок А. П., Барановский В. Д., Білоус В. В. та ін.; за ред. А. П. Божок, А. М. Молочка]. – К. : Київський університет, 2009. – 304 с.
5. Топографо-геодезична та картографічна діяльність: Законодавчі та нормативні акти. В 2-х частинах [Текст]. – Ч. 1. – Вінниця : Антекс, 2000. – 408 с.
6. Топографо-геодезична та картографічна діяльність: Законодавчі та нормативні акти. В 2-х частинах [Текст]. – Ч. 2. – Вінниця: Антекс, 2002. – 656 с.
7. Навчальна топографо-геодезична практика [Текст] / [Шевченко В. О., Бондаренко Е. Л., Остроух В. І. та ін.] // Навчально-методичний посібник для студентів географічних спеціальностей. – К. : Фітосоціоцентр, 2005. – 44 с.

8. Офіційний інтернет-портал Голосіївської державної адміністрації в м. Києві [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.golosiiv.gov.ua>

9. Офіційний сайт Національного природного парку «Голосіївський» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://golosiivsky.org.ua>

10. Офіційний сайт продукції Garmin [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.garmin.com.ua>.

Н. А. Полякова

УЧЕБНАЯ ТУРИСТИЧЕСКАЯ ТОПОГРАФО-КРАЕВЕДЧЕСКАЯ ПРАКТИКА КАК КАРТОГРАФИЧЕСКАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ТУРИСТОВ

Рассмотрена картографическая составляющая подготовки менеджеров туризма, в частности, учебная туристическая топографо-краеведческая практика, которая завершает курс «Топография с основами геодезии и туристического ориентирования» в учебных планах кафедры страноведения и туризма географического факультета Киевского национального университета имени Тараса Шевченко как положительный опыт формирования у студентов надлежащих практических навыков работы. Например, навыки работы с GPS-приемниками, которые используются для ориентирования, определения высот, географических и других координат на местности, прокладки туристических маршрутов и других задач; использование способов и правил применения планов местности в решении научных и практических задач.

Ключевые слова: туризм, специалисты туристы, учебная практика, топография, картография, GPS-ориентирование, университетское образование.

N. Polyakova

EDUCATIONAL TRAVEL, TOPOGRAPHIC AND LOCAL LORE STUDYING PRACTICE AS A CARTOGRAPHIC CONSTITUENT OF TRAINING TOURIST PROFESSIONALS

This paper examines cartographic component of training tourist managers and, in particular, teaching tourist, topographic and local lore studying practice, which concludes course of «Topography with elements

of geodesy and tourism navigation» in the curriculum of area studies and tourism department of Kiev national Taras Shevchenko University as a favorable form of creating among students corresponding practical skills. For instance, skills of operating with GPS-receivers, used in navigating, heighting, determination of geographical and other coordinates on the ground, laying hiking trails and other tasks; using methods and rules of applying location plans for solving scientific and practical issues.

Keywords: tourism professionals, tourists, educational practice, topography, cartography, GPS-orientation, university education.

Надійшла до редакції 18 жовтня 2016 р.